

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΑΣΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

4^η Διάλεξη

Διδάσκουσα: Δρ. Νικολίνα-Σπυριδούλα Μυωφά

Email: nikolmyofa@hua.gr

Περιεχόμενα διάλεξης

1. Ταξινόμηση των πόλεων
2. Παράμετροι για την ανάπτυξη μιας συνθετικής θεώρησης στην Αστική Γεωγραφία

Ταξινόμηση των πόλεων

- Οι πόλεις διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος (έκταση και πληθυσμό), την ηλικία τους, τη μορφή, τη λειτουργία και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού τους.
- Οι γεωγράφοι κατατάσσουν τις πόλεις χρησιμοποιώντας διαφορετικά κριτήρια.

Ταξινόμηση των πόλεων

- Η συνηθέστερη ταξινόμηση που ακολουθούν οι γεωγράφοι είναι η **λειτουργική ταξινόμηση**, δηλαδή αυτή που βασίζεται στη **δομή της απασχόλησης** (βλ. περισσότερα Χατζημιχάλης, 2010, 121).
- Η λογική αυτή της ταξινόμησης είναι η ακόλουθη:
 - ✓ η πόλη χαρακτηρίζεται με βάση τη **δραστηριότητα στην οποία απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού** της και επομένως η δραστηριότητα αυτή είναι η **κινητήριος δύναμη της ανάπτυξης της πόλης**.

Ταξινόμηση των πόλεων

- Οι πόλεις με βάση τη λειτουργική ταξινόμηση μπορεί να χαρακτηριστούν ως:
 - ✓ Διοικητικές (πρωτεύουσες χωρών και πόλεις υψηλών εισοδημάτων)
 - ✓ Στρατιωτικές (στις οποίες εγκαθίστανται μονάδες-στρατόπεδα)
 - ✓ Πολιτισμικές (περιλαμβάνουν Πανεπιστήμια, κέντρα γραμμάτων και τεχνών, έδρα και θρησκευτικά κέντρα): Στην Ευρώπη οι Πανεπιστημιούπολεις εκτός από έδρες πανεπιστημίων μπορεί να είναι κέντρα πολιτικής, πολιτιστικής και κοινωνικής επιρροής. (Αυστραλία: Αρμπιντέιλ, Γερμανία: Γκέτιγκεν, Χαυδελβέργη, Ιταλία: Μπολόνια)
 - ✓ Βιομηχανικές (περιλαμβάνουν κέντρα μεταποίησης, ορυχείων)
 - ✓ Εμπορικές λειτουργίες (κέντρα τοπικής αγοράς, εμπορίου, λιμάνι κ.λπ.)
 - ✓ Λειτουργίες υποδοχής (περιλαμβάνουν νοσοκομεία, σανατόρια, ιαματικές πηγές, τουρισμός, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, συγκέντρωση συνταξιούχων κ.λπ.)
- (βλ. περισσότερα Χατζημιχάλης, 2010, 121 & Λαμπριανίδης, 2012, 472).

Περπατώντας στην πόλη

- Σύμφωνα με τον Γάλλο θεωρητικό Michel de Certeau περπατώντας οι χρήστες του αστικού χώρου **βλέπουν μια εικόνα της πόλης**, με βάση δηλαδή το χώρο στον οποίο βρίσκονται μια δεδομένη στιγμή.
- Ο κάθε λοιπόν χρήστης του αστικού χώρου **γράφει και ξαναγράφει την πόλη ως δικό του χώρο**.
- Δημιουργούνται λοιπόν **διαφορετικές ιστορίες από διαφορετικά άτομα χρήστες του αστικού χώρου**.

Περπατώντας στην πόλη

- Τα δίκτυα που σχηματίζουν αυτά τα μετακινούμενα, διασταυρούμενα γραπτά συνθέτουν μια πολύπλευρη ιστορία που δεν έχει ούτε συγγραφέα ούτε θεατή που διαμορφώνεται από τις κατακερματισμένες αυτές διαδρομές και μεταβολές του χώρου (de Certeau 1988 · αναφορά στο Stevenson, 2007, 114)

Παράμετροι για την ανάπτυξη μιας συνθετικής θεώρησης στην Αστική Γεωγραφία

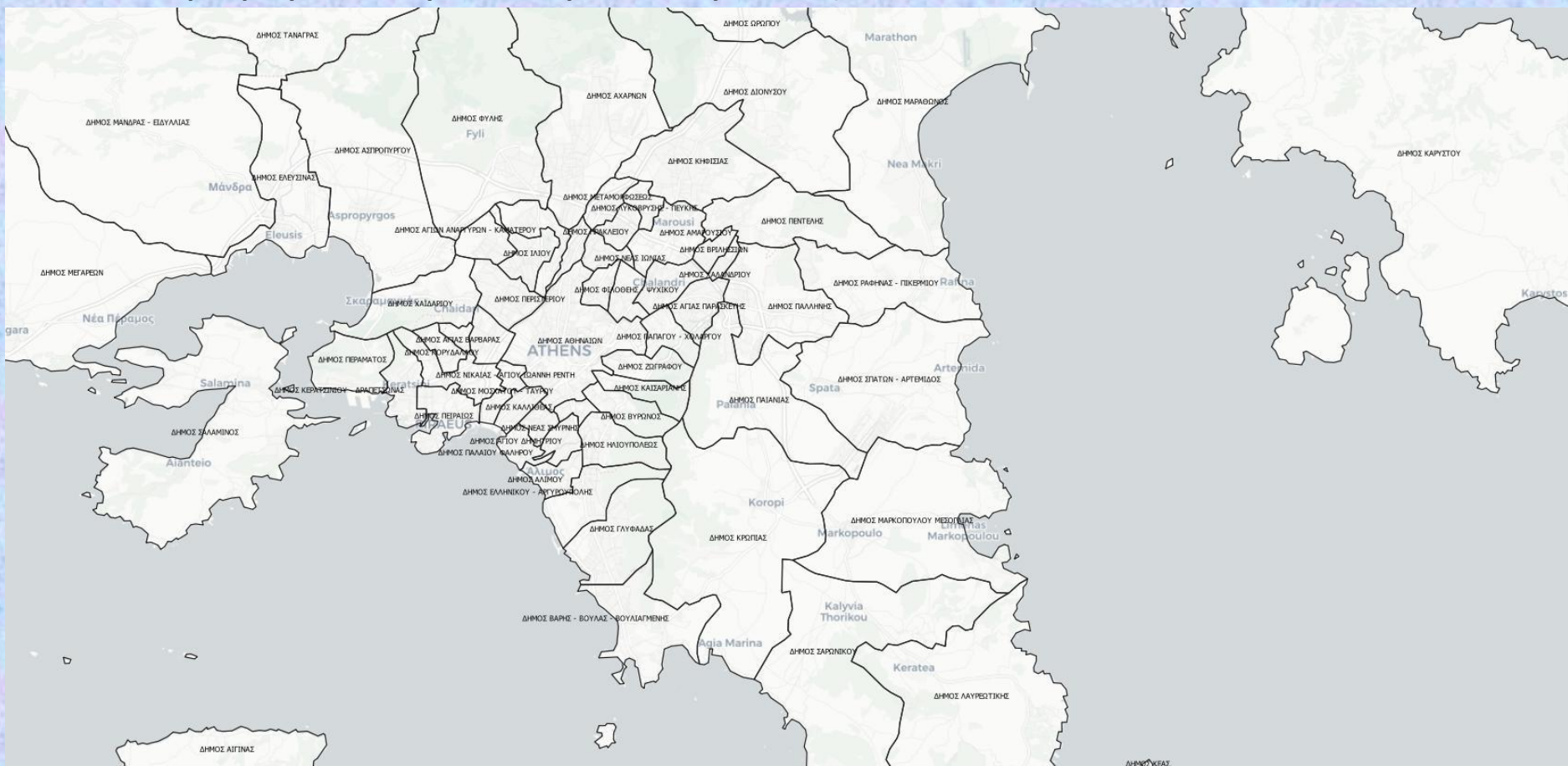
- Θέση και τοποθεσία
- Έκταση του οικισμού ή της πόλης
- Πληθυσμός

Έκταση του οικισμού ή της πόλης

- Ο όρος έκταση αναφέρεται στην **ακριβή ρύθμιση κριτηρίων για τη χάραξη των ορίων μια πόλης.**
- Επίσημα η έκταση ενός οικισμού ή μιας πόλης ορίζεται με βάση κάποια **διοικητική απόφαση που οδηγεί στη χάραξη ορίων.**
- Η μελέτη μίας αστικής περιοχής μπορεί να αναφέρεται σε διαφορετικές κλίμακες όπως για παράδειγμα, τη κλίμακα γειτονιάς, πόλης, περιφέρειας, έθνους, ή την παγκόσμια κλίμακα κ.λπ.
- Πολλές φορές η έκταση μιας πόλης είναι πιθανό να μην αντιστοιχεί σε καθορισμένα διοικητικά όρια.

Έκταση του οικισμού ή της πόλης

- Παράδειγμα μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας: Κεντρικός, Βόρειος, Νότιος και Δυτικός Τομέας Αθηνών και Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς.

Έκταση του οικισμού ή της πόλης

- Ωστόσο είναι σημαντικό να έχουμε στο μυαλό μας ότι τα επίσημα (διοικητικά) όρια μπορεί να διαφέρουν από τα όρια που έχουν στο μυαλό τους για την περιοχή τους οι κάτοικοι. Αυτό ισχύει κυρίως για γειτονιές αλλά και το πως οριοθετούν οι ίδιοι οι κάτοικοι την περιοχή τους.

Πληθυσμός

- Ο πληθυσμός είναι αντικείμενο κυρίως της Πληθυσμιακής Γεωγραφίας που είναι συνδεδεμένη με την επιστήμη της Δημογραφίας.
- Το μέγεθος του πληθυσμού (αριθμός κατοίκων) και η συσχέτισή του με την γεωγραφική έκταση (κάτοικοι ανά τετρ. χλμ) δηλαδή την πυκνότητα αποτελούν βασικά δεδομένα για τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών χωρικών μονάδων (π.χ. χώρες, πολιτείες, νομούς, δήμους, πόλεις κλπ).
- Για να χαρακτηριστεί μια περιοχή αστική ή μη αστική **υφίστανται σε παγκόσμια επίπεδο κατατάξεις και εθνικά προσδιορισμένα κατώτατα όρια πληθυσμού.**

Πληθυσμός

- Σύμφωνα με τον διεθνή Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) οι οικισμοί διακρίνονται σε:
 - ✓ **Αστικούς:** πληθυσμιακή πυκνότητα **μεγαλύτερη από 150 κατοίκους /τετρ. χλμ.**
 - ✓ **Αγροτικούς:** πληθυσμιακή πυκνότητα **μικρότερη από 150 κατοίκους /τετρ. χλμ.**
- Οι περιοχές αυτές λοιπόν μπορεί να είναι:
 - ✓ **κυρίως αστικές περιοχές** (predominately urban regions): όταν λιγότερο από το 15% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες,
 - ✓ **σημαντικά αγροτικές περιοχές** (significantly rural regions): όταν το 15%-50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες,
 - ✓ **κυρίως αγροτικές περιοχές** (predominately rural regions): όταν λιγότερο από το 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες

(Λαμπριανίδης, 2012, 421)

Πληθυσμός

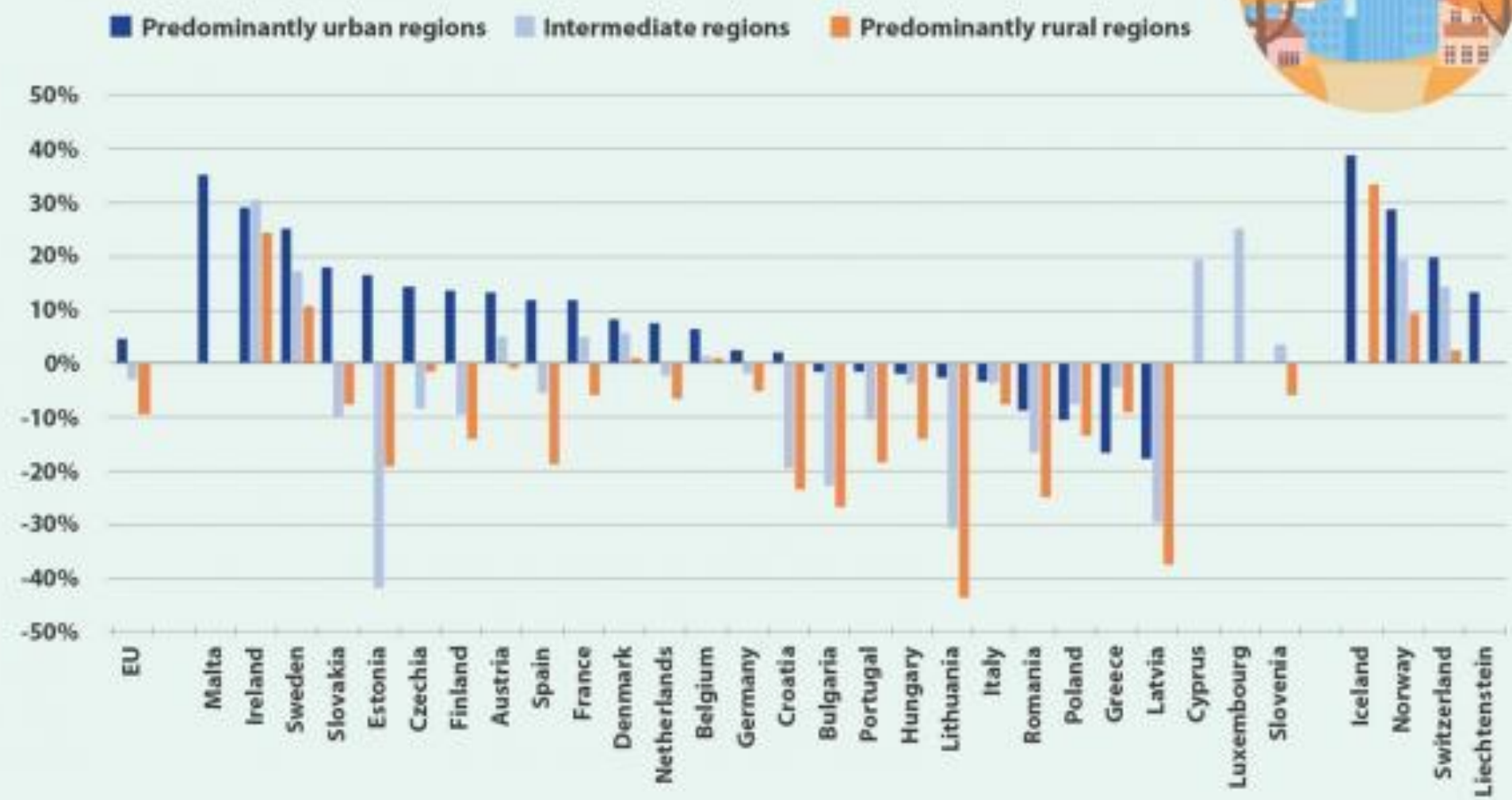
- Για να χαρακτηριστεί μια περιοχή αστική ή μη αστική **υφίστανται σε παγκόσμια επίπεδο κατατάξεις και εθνικά προσδιορισμένα κατώτατα όρια πληθυσμού.**
- Η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat) προτείνει την ακόλουθη τυπολογία αστικών και αγροτικών περιοχών:
 - ✓ **Αστικές περιοχές:** χωρικές μονάδες (πυκνοκατοικημένες) με **πληθυσμιακή πυκνότητα μεγαλύτερη από 500 κατοίκους /τετρ. χλμ** και με συνολικό πληθυσμό πάνω από 50.000 κατοίκους.
 - ✓ **Ημιαστικές περιοχές:** χωρικές μονάδες (ενδιάμεσες) που δεν ανήκουν σε κάποιο αστικό συγκρότημα, με **πληθυσμιακή πυκνότητα μεγαλύτερη από 100 κατοίκους /τετρ. χλμ** και με συνολικό πληθυσμό πάνω από 50.000 κατοίκους.
 - ✓ **Αγροτικές περιοχές:** οι υπόλοιπες χωρικές μονάδες (αραιοκατοικημένες) που δεν ανήκουν στις αστικές ή ημιαστικές περιοχές, με **λιγότερο από 100 κατοίκους /τετρ. χλμ**
(Λαμπριανίδης, 2012, 423)

Πληθυσμός

- Το 49% του πληθυσμού της ΕΕ ζει σε αστικές περιοχές που καταλαμβάνουν το 3,5% του εδάφους της ΕΕ
- Το 27% σε ενδιάμεσες περιοχές που καταλαμβάνουν το 16,5% του εδάφους της ΕΕ και
- Το 24% ζει σε αγροτικές περιοχές που καταλαμβάνουν το 80% του εδάφους

(Λαμπριανίδης, 2012, 423)

Relative population change, by urban-rural typology, 2019-50

Data for Cyprus, Luxembourg and Lichtenstein: single regions at this level of detail.
Cyprus and Luxembourg: intermediate regions; Liechtenstein: urban region.

The world's ten largest cities in 2018 and 2030

City size rank	City	Population in 2018 (thousands)	City	Population in 2030 (thousands)
1	Tokyo, Japan	37 468	Delhi, India	38 939
2	Delhi, India	28 514	Tokyo, Japan	36 574
3	Shanghai, China	25 582	Shanghai, China	32 869
4	São Paulo, Brazil	21 650	Dhaka, Bangladesh	28 076
5	Ciudad de México (Mexico City), Mexico	21 581	Al-Qahirah (Cairo), Egypt	25 517
6	Al-Qahirah (Cairo), Egypt	20 076	Mumbai (Bombay), India	24 572
7	Mumbai (Bombay), India	19 980	Beijing, China	24 282
8	Beijing, China	19 618	Ciudad de México (Mexico City), Mexico	24 111
9	Dhaka, Bangladesh	19 578	São Paulo, Brazil	23 824
10	Kinki M.M.A. (Osaka), Japan	19 281	Kinshasa, Democratic Republic of the Congo	21 914

Χάρτης 8.β.6

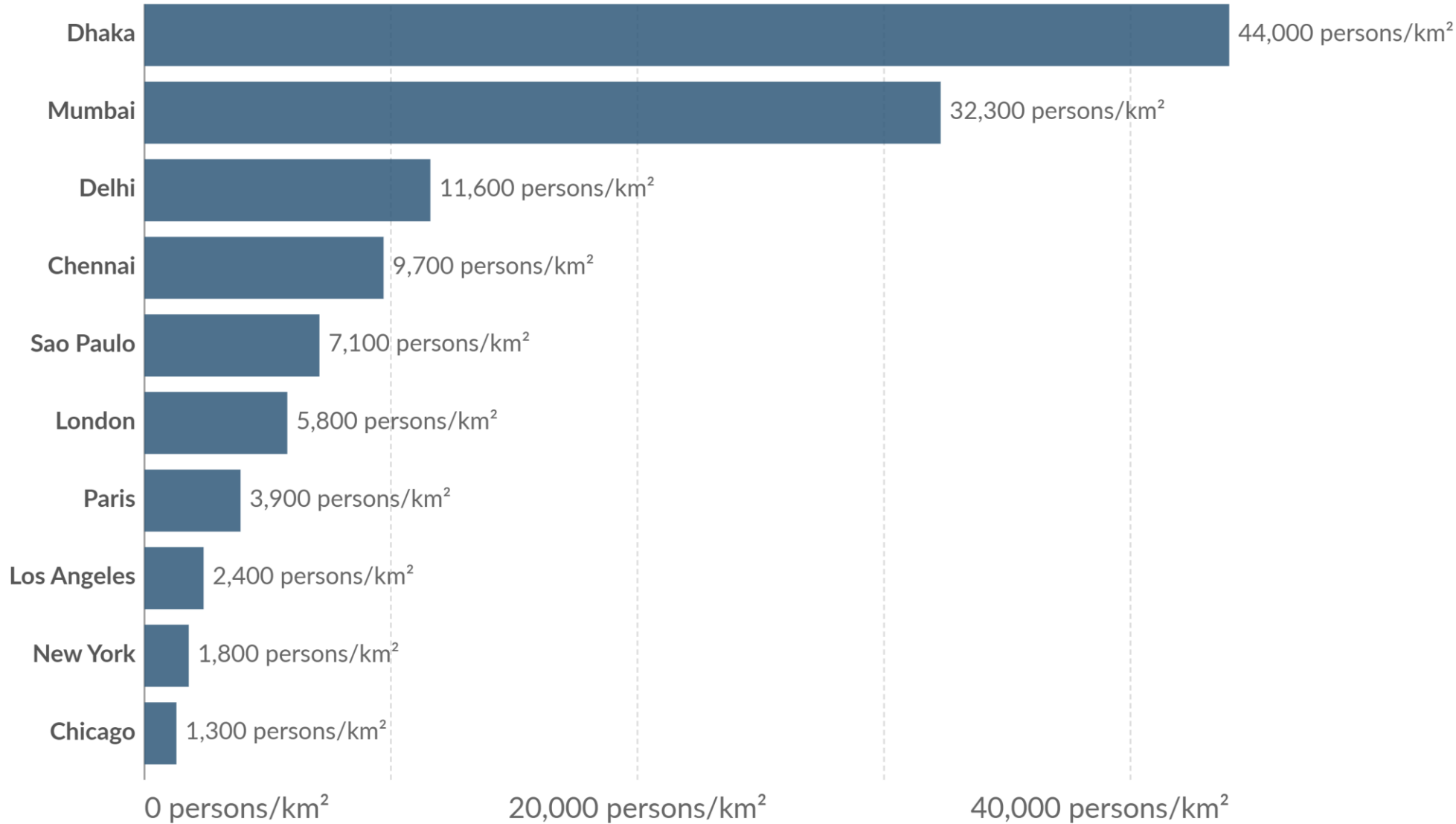
Οι μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου

Πηγή: Brunn & Williams (1993, 16).

Population density by city, 2014

Population density for the world's largest 100 cities (based on total population). Population density is measured as the number of people per square kilometre (km²).

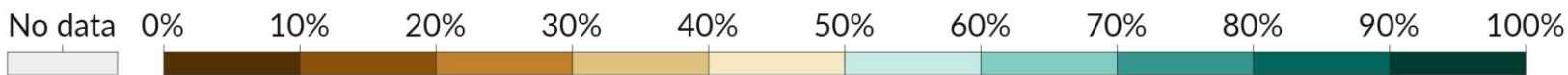
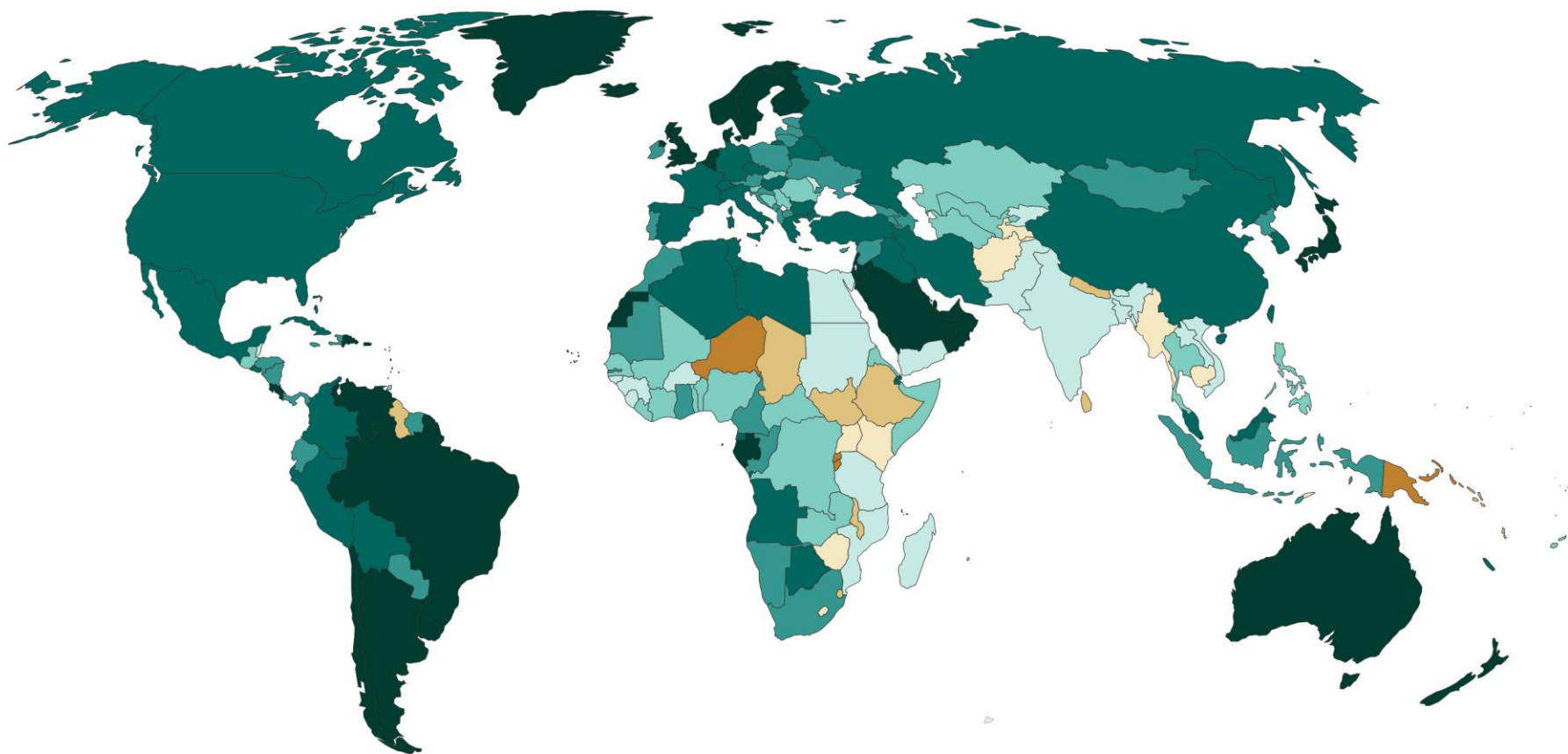

<https://ourworldindata.org/grapher/population-density-by-city>

Share of the population living in urban areas, 2050

Share of the total population living in urban areas, with UN urbanization projections to 2050.

Our World
in Data

Source: OWID based on UN World Urbanization Prospects 2018 and historical sources (see Sources)
Note: Urban areas are defined based on national definitions which can vary by country.

OurWorldInData.org/urbanization • CC BY

<https://ourworldindata.org/urbanization#future-urbanization>

Πληθυσμός

- Τι τελευταίες δεκαετίες ο ρυθμός αστικοποίησης έχει επιταχυνθεί.
- Έντονη είναι η ανάπτυξη των πόλεων των αναπτυσσόμενων χωρών.
- Κύρια δραστηριότητα των μεγάλων πόλεων στη σύγχρονη εποχή δεν είναι η βιομηχανική αλλά η συγκέντρωση τριτογενών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη διοίκηση, το εμπόριο, την εκπαίδευση.
- Η αστικοποίηση στις ανεπτυγμένες χώρες έχει οδηγήσει στη συγχώνευση γειτονικών πόλεων και στη δημιουργία αστικών μητροπολιτικών περιοχών, δηλαδή «μεγαλοπόλεων» (σύμφωνα με τη Gottman).

(Λαμπριανίδης, 2012, 460)

Πληθυσμός

- Μεγαλόπολη: αλυσίδα από μητροπολιτικά κέντρα, συχνά μεγάλα λιμάνια, που αναπτύχθηκαν μαζί, βοηθούμενα από την αύξηση της κυκλοφορίας με αυτοκίνητο και από τη δυναμική φύση της οικονομίας αυτών των πόλεων η οποία βασίζεται σε διάφορες θαλάσσιες, εμπορικές ή βιομηχανικές λειτουργίες. Εκεί που τελειώνουν τα όρια της μιας πόλης αρχίζουν τα όρια της άλλης, χωρίς να μεσολαβεί ύπαιθρος (Λαμπριανίδης, 2012, 460).

Figure 2.1 Major Urban Agglomerations of the United States and Canada. *Source:* United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2014), World Urbanization Prospects: 2014 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/>.

Πληθυσμός-Ελλάδας

- Στην Ελλάδα σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (πρώην ΕΣΥΕ) **μέχρι και το 1991** ο πληθυσμός διακρίνονταν σε:
 - ✓ **Αστικός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει **10.000 κατοίκους και άνω**,
 - ✓ **Ημιαστικός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει **2.000 - 9.999 κατοίκους** και
 - ✓ **Αγροτικός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει **μέχρι 1.999 κατοίκους**.
- Από την απογραφή του 2001 καταργήθηκε η έννοια του ημιαστικού πληθυσμού.
(Λαμπριανίδης, 2012, 426)

Πληθυσμός-Ελλάδας

- Οι αγροτικές περιοχές διαθέτουν λίγο πάνω από το 25% του πληθυσμού της χώρας αλλά καταλαμβάνουν πάνω από το 80% της έκτασης.
- Την περίοδο 1961-2011 ο αγροτικός πληθυσμός μειώθηκε από 43,8% σε 24,3%

(Λαμπριανίδης, 2012, 426)

Βασικά πληθυσμιακά δεδομένα

- Δημογραφικά δεδομένα
- Εκπαίδευση
- Απασχόληση
- Στέγαση

<https://panorama.statistics.gr/>

Βιβλιογραφία

- Brunn S. D., Graybill J.K., Hays-Mitchell M. & Zeigler D.J. (eds) (2016), *Cities of the world: regional patterns and urban environments*, Sixth Edition, Rowman & Littlefield.
- Λαμπριανίδης Λ. (2012), *Οικονομική γεωγραφία. Στοιχεία θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα*, 2η έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Stevenson D. (2007), *Πόλεις και αστικοί πολιτισμοί*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Χατζημιχάλης Κ. (2010), *Βασικές έννοιες της ανθρωπογεωγραφίας. Μια σύντομη εισαγωγή*, Τμήμα Γεωγραφίας-Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.